

ცხელი ნიშნები „ღმრთეების“ ღმრთე 546.

*) იხ. „ღმრთელები“ № 136.

თ. ივანე მიქელაძესა და მეორეს მხრით, სოფ. მტკვრის, პოპანას და ხაშის მცხოვრებლებს (აზნაურებსა და გლეხებს) შორის ამტყდარა. მას შემდეგ 22-ს, 23-ს და 24 ივნისს კიდევ ატყდა ამათში სროლა და შეტაკება. თ. ივ. მიქელაძე, თავის მომხრით, დღე და ღამე თავის სიმაგრეში ზის და იგერებენ რამდენიმე კაცს, რომელნიც ხეებს ეფარებიან და ისე ესროლიან ამათაო. მორივე მებრძოლ მხარეები ახალი სისტემის თოფებით არიან დაიარაღებულნი. მრშაბათს დილის რვა საათიდან საღამოს 5 საათამდე იყო სროლა; აგრეთვე სამშაბათს და ოთხშაბათს. მას შემდეგ მხოლოდ ღამ-ღამობით ისმის თოფის ღმართა. 30 ივნისს მებრძოლებმა მოიტანეს ამბავი, რომ დიდძალი ხალხი ემზადება ივ. მიქელაძის თავდასხმას და უეჭველად განზრახვა აქვს, სადაო მიმული ხელში ჩაიგდონ. ბლესებში ზოგიერთი ისეთი პირები ურევია, რომელთაც ყოველი ღირსება ჩამორთმეული აქვთ და მთავრობა დაეძებს. მე არ ვსთვლი საჭიროდ დავასახელო ახლა ის პირები, რომელნიც აგონებენ და აქეზებენ ხალხს; იმედი გვაქვს, რომ თვითონ აღმინისტრაცია აღმოაჩენს ამათ.

ბილვე ვიმეორებთ: სად არის აღმინისტრაცია, სად არის ახალ-სენაკის მაზრის უფროსი ბ. ბ. ბებურიშვილი, რომ ხმას არ იღებს და არაფერ განკარგულებას არ ახდენს ამისთანა შემთხვევაში?!

* *

რაჭილამ გვწერს, რომ, ადგილობრივ თ. შიფიანების თაოსნობითა და მეცადინეობით, სოფ. ხვანჭკარაში ორ კლასიანი სასწავლებელი იხსნება.

რაჭა ისეთ ნაირად დაშორებულია, (უგზოობის გამო), შუთარსს, სადაც სასწავლებლებია, და თვითონ აქ ისე ცოტა სასწავლებლებია, რომ ამ ორ-

საც ტყავი სცივია, მწერი ტყავ ქვეშა ჰყავთ. მისაც კარგი მხედველობა აქვს, მწერს უბრალო თვალთა დაიხანავს. როცა ამ მეორე და უმთავრეს დაკვირვებას მოახდენთ, ნამდვილ შეგებლებათ სთქვამთ არის თუ არა ფილოქსერა ვენახში.

VIII შეიძლება კავკასიის ბაღები გადაურჩეს ამ ავად-მყოფობას?

ძვეკასია და საზოგადოთ ის ქვეყნები, რომლებიც შორს ან ზღვას გაღმა არიან იმ ადგილებიდან, სადა არის ფილოქსერა, შეიძლება დაიფაროს კაცმა ვაზების ამოხრებიდან, თუ დროზე მიიღეს ზომა ფილოქსერის შემოსევის და გავრცელების წინააღმდეგ.

ამას ჩვენ შევიცარიის მაგალითი გვაჩვენებს, რომელიც სამხრეთიდან და დასავლეთიდან საფრანგეთს და იტალიას ესაზღვრება, ე. ი. ესამზღვრება ფილოქსერას. ბევრჯელ გამოჩენილა აქ ფილოქსერა, მაგრამ დროზე მიუსწრიათ ავთამყოფობისა-

კლასიანი სასწავლებლის გახსნა ყველასთვის სასიამოვნოდ დარჩება.

* *

მეტეხის ეკკლესიის მღვდელი მ. ი. ლომაური გვაცნობებს, რომ ამ უკანასკნელს დროს კიდევ შემდეგ პირებმა შემოსწირეს წიგნები მეტეხის პატრონების ბიბლიოთეკისათვის: სამხედრო ინჟინერმა პოლკოვნიკმა პლადიმერ ლაერენტის-ძემ ბუტენკომ—84 ეგზემპლარი წიგნები რუსულს ენაზე; მეკატირინე ლავით ამირეჯობის ასულმა მენერისამა 62 წიგნი სხვა-და-სხვა ენაზე; პორუჩიკის დიმიტრი სავიციის ქვრივმა ნატალიამ 18 წიგნი რუსულს ენაზე.

* *

ჩვენ მივიღეთ სოფ. დიდმიდამ შემდეგი შენიშვნა:

„წარსულის ივნისის თვის 28-ს სოფელს დიდმიდამ მოვიდა მიროვი პოსტდენიკი იედიგაროვი გამოსადიებლად საჩივრისა, რომელიც ორმოცდა-ხუთმა გლეხმა წარადგინეს აქაურს მამასახლისს შესახებ იმის ცუდი ყოფა-ქცევაზე, ჯამაგირის აღებაზე და პურის მიუყვამლობაზე კალისის ხოცვის დროს წარსულს წელიწადში. ბ. პოსტდენიკმა პირველად მიადგინა ფიცი შეკრებულს საზოგადოებას და შემდეგ გამოიძია, რომ მართლა არააში მოხსენებულთ პირთ მართვს ხსენებული საჩივარი, თუ არა. პოველმა პირმა თვითთვალად დამტკიცა, და შემდეგ შეკრებულნი გლეხები გაიყვნენ ორ ნაწილად; ერთი პარტია იჭერდა მამასახლისის მხარეს და მეორე მას უჩიოდა; მოჩივართ რიცხვი სჭარბობდა პირველს ორი წილით.

„ამ გამოძიების დროს შეაჩნდა მამასახლისის თანაშემწეს, რომ მას პოსტდენიკის ბრძანება არ ეფერებოდა. პოსტდენიკმა აღუთქვა ხალხს ამის გამოცემა. მამასახლისი პირველად თუმცა უარსა-ჰყოფდა, მაგრამ მერე

თვის, ავთამყოფი ადგილები აუოხრებიათ, შევიცარიის ბაღები უვნებელნი დარჩნენ. ისევე ითქმის ბერმანაზე, რომელშიდაც ეგრეთვე გამოაჩინეს ფილოქსერა.“

რა უნდა ვქნათ?

რომ დავიცვათ ჩვენი ქვეყანა უბედურებისაგან, ძვეკასიის სამეურნეო საზოგადოება ვალდებულია თავის შემდეგი რჩევა მისცეს ვენახის პატრონებს და საზოგადოთ ყველას, ვისაც ქვეყნის კეთილ-დღეობისათვის გული შესტკივა:

1) არ გამოიწერო სამზღვარს გარეთიდან და შირიმიდან ვაზი და სხვა მცენარეები.

*) საფრანგეთში მარტო იმდენი ვენახია, რამდენიც მოელ დედაშიწაზე. აქ 2 1/2 მილიონი დესიატინიდან (დესიატინა ორი დეკაიური), რომელიც შეადგენს ვენახის სავრცეს, ერთი მილიონი, ე. ი. თითქმის ნახევარი ამოაჩნდა ფილოქსერამ.

თავის დანაშაულში გატყდა და ახლა ამბობენ, რომ ერთ უპირატეს მოჩივართან შერიგდო და ამითი საქმე ჩაფუჭეს და გაათავეს დანარჩენ გლეხების სამწუხაროთ.

„დროების“ კორექსიონი

ფოთი. 29 ივნისს. ბაზეთის „ძვეკაზის“ 124, 125 და 132 № № დაბეჭდილ სტატიებმა აღძრა ჩემში სურვილი დაახლოებით გამეცნო აქაური იმ საზოგადოების განყოფილება, რომელსაც აქვს მიზნით ხელი მოუმართოს რუსეთში სავაჭრო ნაოსნობას.

ამ მიზნით მე დავესწარი საზოგადო „ზანყოფილების“ სხდომას, რომელიც იყო 27 ამ თვის. სიმართლე მოგახსენოთ, ამ საზოგადოების „ზანყოფილებას“ დიდი მნიშვნელობა აქვს ჩვენთვის ვაჭრობის ხელის მომართვაში და საზოგადოთ კეთილ-დღეობაში, თუ კი ის თავის მოვალეობას კეთილ-სინდისიანათ მოეკიდება. მა რამდენათაც შემოძლია ესაჯო პირველათ ჩემგან მოსმნილ სხდომაზედ ნალაპარაკებისა და კითხვების დადგინებისაგან, იგი სწორეთ ყოველის შესაძლო ღონისძიებით სცდილობს მისდოს თავის დანიშნულებას იმ სიწმინდით, რომელიც ღირსია წაბადისა; იგი აღსძრავს და პირველ პლანზედ აყენებს იმისთანა კითხვებს, რომელთაც ჩვენი საწყალი ქვეყნისათვის სხვა-და-სხვა მხრით დიდი მნიშვნელობა აქვს.

მაგალითებრ, ამ სხდომაზედ იყო წაკითხული ბ. თავსმჯდომარის ლაზარევიჩის წინადადება მის შესახებ, რომ პორტი (ნავსადგური), რომელიც ამ ცოტა ხანში მზათ იქნება, ძალიან ჰკარგავს ჩვენი ქვეყნისათვის მნიშვნელობას, თუ კი მასში არ ჩაერთო ჩრდილოეთით მდებარე რიონის შტო. ამ გონიერი მოსაზრების დასმტკიცებ-

ლათ მას მოჰყავს ის გარემოება, რომ ყველა მდინარეები მუთაჰასან გუბერნიის, რომლებიც კოკაშიც საქონლის ჩამოტანა შეიძლება, ერთიან რიონს და თუ რომელიმე არ ერთის, ადგილი შესაერთებელი არის; რომ აქ ბუხტში და საზოგადოთ ყველა შვი ზღვის ნავთსადგურებში, გარდა მდისისა, რომელიც ზამთრობით იყინება ხოლმე, არის ბლომათ ზღვის ჭია, რომელიც საძაგლათა სჭამს იმ გემებს და სანდლებს, რომელნიც რკინით არ არიან მოსილნი; მაშინ როდესაც მდინარის წყალში ეს ჭია სრულებით ევრა სძლებს; რომ ამ წინადადებას სამხედრო მნიშვნელობა აქვს, ჩხუბის დროს გემებს, რომელნიც ბუხტში იქნებიან, ექნებათ ადგილი საშვალება მშვიდობიანათ დაიფარონ თავი რიონში შემოსვლით, როგორც იყო გასრულ ომიანობის დროს, როცა წვრიმალი სავაჭრო გემები თავის დასაფარავათ მრპირამდინ შემოვიდნენ რიონში.

მს წინადადება კრებამ ერთხმათ მიიღო და მიანდო „ზანყოფილების“ რჩევას შუამდგომლობა მთავრობასთან ამ შტოს ბუხტთან თხრილით შეერთებაზედ.

შემდეგ კრებამ მოისმინა ბ. შევჩენკასგან საინტერესო მოთხრობა ამ ნაპირების ზღვის მეთევზაობის ისტორიისა. მს შევჩენკა თითონ მეთევზეა, მოსულა აქ შვიდი წლის წინეთ, ე. ი. იმ დროს, როცა აქ ზღვაში თევზის ჭერა თუ შეიძლება ბოდა არც კი იცოდნენ; იჭერდნენ მარტო მდინარეების ჩასართავებში. ამ კაცს ბევრი სხვა-და-სხვა ნაირ დაბრკოლებები დაუძლევიან, რომელთა მოთხრობა მთელ მეთევზეობის ისტორიას შეადგენს ჩვენში. ამისი შეგირდის შეგირდებს, ჩვენებურებს, მშვენიერათ შეუსწავლიათ ხელობა და თითონ მეთევზეობენ; ფურის პატრონები არიან. შევჩენკას ნაჭერი

დესიატინა იძლევა 100—200 ჩაფ ღვინოს, რაც შეადგენს 16 მილიონ ჩაფს, რომლის ფასი 24 მილიონ მანეთამდის აწევს. (მანეთ ნახევრათ ჩაფი) ღვინის ვაჭრობა კავკასიისა დიდს ალავს იჭერს არა თუ მარტო ძვეკასიაში, არამედ რუსეთშიც. რომ დაფასდეს ეს ვენახიგამოვა, რომ ის ღირს 240 მილიონ მანეთად. მაშა სადამე ჩვენის დაუდევნელობით, ე. ი. ფილოქსერის შემოსვლით და გავრცელებით არამც თუ მარტო ბაღის პატრონები, არამედ მთელი ჩვენი მხარე ნახავს ზარალს. მაგალითი თვით შირიმი არის, სადა უკანასკნელ დროებაში მოუტანიათ საფრანგეთიდან ავთამყოფი ვაზი და ფილოქსერა გავრცელდა. შირიმის ვენახი უნდა დაიღუპოს, თუ მმართველობისგან მიღებული ზომებმა არა უშველეს რა.

რა ზიანს მოუტანს ფილოქსერა კავკასიას?

ძვეკასიაში 80 ათასი დესიატინა ვენახი არის. მართა-შუა რიცხვით,

თეგზი და ხიზილადა, როგორც თითონ სთქვა და სხვებიც ამბობენ, ზამთრობით იგზავნება ოდესში, ხარკოვში, ტულაში. თეგზობს ანაკიაში ინგუზის ჩასართავთან.

ბევრ შემთხვევაში სხივა კრებასთან ბ. შეფიქრკო აღგილობრივ მამულეებისაგან. ღღეს მოვა ერთი და თხოულობს, ოც-და-ათ მანეთს; ეს აღგილი ჩემიაო, აქ მგური ჩემს წინაპარს გაუთხრიაო. ხელო მოდის მეორე და ხუთ თუმანს თხოულობს: აქ ზღვის პირი მე მეკუთნისო; ყოველი სანდლის ნაპირზედ დაბმის უფლებებისათვის თითო მანეთს ირთმევიაო და სხვა ბევრი რამ ილაპარაკა თავიანთ შემწუხებულ მდგომარეობაზედ, რომელთა მოთხოვნა ერთობ დიდ აღგილს დაიჭერდა გაზეთში.

მს მით უფრო გასაკვირველია, რომ ჩვენ დარწმუნებით ვიცით, რომ მთელი ზღვის პირი, სიგანით სამოცი საჟენი, ზაზანას ეკუთვნის.

რას იზამ კაცი, ყველა უნდა დააკმაყოფილო, მეტი რა ილაჯია. ტყეს თუ შესწივლებ შენს გაჭირვებას, თორემ სამართალი აქ სად არის! პრისტავთან ვერა სამართალს ვერ ეპოულობო.

სასურველია, რომ მთავრობამ მიაქციოს ყურადღება ამათ შევიწროვებულ მდგომარეობას, რომ ყოველ გამეღელს და გამომეღელს არ ქონდეს უფლება ამითი ცარცისა და მით დაიფარონ ეს ნორჩი საქმე ჩვენს ქვეყანაში.

რადგან კრებამ ეს კითხვა დაინახა დიდ ყურადღების ღირსად, ამისთვის წინადადება მისცა ბ-ნ შეფიქრკოს, რომ მან ამ საგანზედ ცალკე წერილობითი მოხსენება შემოიტანოს, რათა მის განცხადებას, „განყოფილების“ საშუალებით, კანონიერი მსვლელობა მიეცეს.

შემდეგ ილაპარაკეს იმაზედ, რომ, რადგანაც ხმა არის იმ სახელმწიფო ფლოტილიას, რომელსაც ზაზანა ინახავს მასაღეთ ძაგასიის ზღვის ნაპირ პატარა ქალაქების და სოფლების, მათ შუა გზების უქონლობისა გამო, შემავრთებელ სახსრად, და რომელზედაც ზაზანა ხარჯავს ყოველ წლებით ორმოც-და-ათი ათასს მანეთს, კერძო პირზედ გაცემას აპირებენო, რომ ეს ეპრობის ხელის მოსამართლე სახსარი ვინმე მონოპოლისტის ხელში არ ჩაეარდესო, ურიგო არ იქნება ვიშუამდგომლობა მთავრობასთან, რომ ეს საქმე გადასცენ იმ ნაოსნობის პაეზზედ დადგენილ ამხანაგობას, რომელიც ამ „განყოფილების“ მეოხებით 1877 წლიდან არსებობს აქ.

მს წინადადება აღტაცებით მიიღო კრებამ და გადაწყვიტეს იშუამდგომლონ საცა ჯერ არს.

უნდა მოგახსენოთ, რომ ეს ნაოსნობის ამხანაგობა სრული ყურადღებისა და თანაგრძნობის ღირსია. ამხანაგობას ჰყავს ჯერ-ჯერობით სამასმდე პაიშიკები, რომელნიც ვალდებული არიან თითო თუმანი იხადონ

წელიწადში. პრიან იმისთანა ამხანაგებიც, რომელთაც ორმოცი პაი აქვთ. აქეთ ხუთი დიდი სანდლი, რომელნიც დადიან სახუმამდინ და ბათუმამდინ, აგრეთვე ეზიდებიან რეიდინდ სანდლის. ჰქონიათ ექვსი, მაგრამ ერთი დაღუპიათ.

ამხანაგობაში იღებენ განსაკუთრებით იმისთანა ზღვის ნაპირ მცხოვრებლებს, რომელთა ხელობა ნაოსნობაა. საკვირველია, ამ ფრიად სასარგებლო ამხანაგობას რატომ მეტი წევრები არა ჰყავს. მაგრამ ქართველთა ტომისანი არა ვართ. ძერძო და საზოგადო საქმეშიაც დაუდევარნი.

მისურვოთ, რომ მთავრობამ „განყოფილების“ თხოვნას ყურადღება მიაქციოს, როგორც ერთ იმისთანა სახსარს, რომელიც შეიძლება ხელისმომართვა ეპრობისათვის და რომელზედაც ერთის მხრით დამოკიდებულია კეთილ-დღეობა ზღვის ნაპირ მცხოვრებლებისა. ღმერთმა ნუ ჰქნას, რომ ეს საქმე ვინმე ერთ პირს ჩაუვარდეს ან ამპანას ხელში! მონოპოლია ამ გეარ საქმეში რა დამღუპველია—ამის მაგალითი თვალ წინ გვიდევს შავს ზღვაზედ.

შემდეგში ვეცდები უფრო დახლოებით გაგაცნოთ ამ „განყოფილების“ მოქმედებას.

ჭალკელი.

რუსეთი

— გაზ. „რუსკა ვედეომოსტი“ გვცნობებს, რომ ფინანსთ სამინისტროში სულზე გადასახადის მოსპობის პროექტს ადგენენ. როგორც ამბობენ, გარდაწყვეტილია კიდევ ამ გადასახადის მოსპობა; რაც შეეხება იმას, თუ საიდან შეავსონ ეს სახელმწიფო შემოსავალი, განძრახვა აქვთ მოუმატონ ტამოჟნის შემოსავალს იმდენი, რამდენიც აკლდება ზაზანას ამ გარდასახადის გაუქმებით.

— გოლასის სწერს კორრესპონდენტი ქ. სარატოვიდან, რომ, 19 წარსულ თვეს, იქ მიბრძანებულა სახალხო განათლების მინისტრი ბარონ ნიკოლაი, დაუხვდავს ადგილობრივი სასწავლებლები და, სხვათა შორის, რეალური სასწავლებელიც, სადაც ბარონ ნიკოლაიმ მიიღო დეპუტაცია მოსწავლეთ მშობლების წარმომადგენელთა, რომელთაც სთხოვეს მინისტრს რეალურ სასწავლებლის უფლებების გაგრცელება; ამის პასუხად დეპუტაციას მიუღია, რომ ბ. მინისტრის წადილი და მეცადინეობა ამ შემთხვევაში სრულებით ეთაყმედა დეპუტაციის და საზოგადოების მოთხოვნისა. დეპუტაციამ ჰკითხა აგრეთვე, როდის ექმნებათ მინიჭებული უფლება რეალურ სასწავლებელში მოსწავლეთ უნივერსიტეტში შესვლისა. ამასზედ ბარონ ნიკოლაის უთქვამს, რომ ამ ქმად ცალკე კამისია ორი პროექტის გარჩევაშიაო, შესახებ რეალურ სასწავლებლების: პირველი, — რომელიც დახლოვებს ეხლანდელ რეალურს სასწავლებლებს წინანდელ

ლიმნაზიებთან მარტო ლათინურის ენის შემოღებით და ამ სასწავლებელში მოსწავლეთ ექმნებათ უფლება მედიცინის, ბუნებისა და ფიზიკო-მატემატიკურის განყოფილებებზე შევიდნენ. მეორე პროექტით, რამოდენიმე ნაწილი რეალურ სასწავლებლებისა დაემზავსებიან პროფესიონალურ სასწავლებლებს რეა წლის კურსით. ამასთანავე ბარონ ნიკოლაის დაუმატნია, რომ მის სიტყვებს ჯერ-ჯერობით ნუ მიიღებთ ბეჯითად და როდის გათავდება ამის კითხვების განხილვა—ნამდვილად არც ის ვიცით.

— ბაზეთის ოდესისის ლისტაკის სიტყვებით, ბ. სახალხო განათლების მინისტრს ცირკულიარი გაუგზავნია ადგილობრივ რეალურს სასწავლებლებში, რომლითაც ბ. მინისტრი სთხოვს სასწავლებლების პედაგოგიურ რჩევებს წარმოუდგინონ მათ თავიანთი ჰაზრი რეალურ სასწავლებლების ეხლანდელ წესდების შესახებ. ამასთანავე წინადადებას აძლევს ბ. მინისტრი პედაგოგიურ რჩევებს დანიშნონ, როგორც წესდების, აგრეთვე პროგრამების ნაკლულევენება.

მართულ მაქლესიურ გალობაზედ*)

„დროებაში“ დაბეჭდილია 1880 წელს, ორს თებერვალს, № 26-ში: ქართული საეკლესიო გალობის საქმე ხეირიანად ვერ მიდისო; არხიმანდრიტს მაკარს ხელი აუღიაო ამ ქმად ამ საქმიდამო; მგლობლები ხეირიანად ვერ ეკიდებიან თავის საქმესაო, არ ასწავლიან აქაურს დიაკვნებსა და ყველაზე უარესი კიდევ ის არისო, რომ მაქავარიანისაგან შედგენილი ზოგიერთი ნოტები ქართულის გალობისა სრულიად არ ვარგაო, მცოდნე კაცებმა დაუწუნეს ეს ნოტებიო.

ამ სტატიანზედ მე, ვითარცა დამაწესებელი ანუ დამწყობი ამ გალობისა და აწ თავმჯდომი ამავე გალობის კომიტეტისა, განუცხადებ ქართველ საზოგადოებას:

1) არხიმანდრიტმა მაკარმა, მართალია, თავის ნებით ხელი აიღო გალობიდან, კომიტეტმა წარუდგინა ექსარხს მისი დათხოვნა და, თანხმად მისის, თხოვნისა, ექსარხმაც განათავისუფლა და ახლა აღარ ირიცხვის წევრად გალობისა. თავში არხიმანდრიტმა მაკარმა ბევრი იღვაწა ქართული გალობისათვის, და იმ შემწეობისათვის, რომელიც ამოუჩინა მგლობლებს და გალობას, მადლობელი ვართ.

2) მგლობლები უწინაც კარგათ ასწავლიდნენ და ახლაც კარგათ ასწავლიან, მხოლოდ გარჩევა ამაში მდგომარეობს, რომ უწინ ცოტანი სწავლობდნენ და ახლა მრავალნი სწავლობენ, მბილისის პრიენტნიკებიც სწავლობენ და სხვა პირნიცა. ახლა

*) ეს სტატია წარსულს წელს უნდა დაბეჭდილიყო, დაჩნა, და ახლა ვაჭდამთ.

ქმისკ. ჯაქსანდრე.

გალობის სწავლა საზოგადო და არა კერძობითი. მასი სწავლენიანთა ყრავის რა ეთხოება. მასი სწავლენიანთა ყრავის მხრის და ყოველის წოდების, მოვიდეს და ისწავლოს.

3) დიდი ხანი არ არის, რომ რეა ხმა ტროპარები და ღმთის-მშობლისა გაათავეს და ახლა ოქროპირის წირვა დააწყებინეს, და ესეც შეისწავლეს და რამთენიმე კიდევ სხვა საგალობლები.

4) გალობას ასწავლიან დილით, წირვის შემდგომ, მეთერთმეტე საათიდან პირველ საათამდინ, და შუა-ღღეს უკან, შემდგომ მწუხრის ლოცვისა, ექვსი საათიდან რეის შესრულებამდე. მისაც სურს, რომ ნამდვილათ გაიგოს ეს ანბანი და არა მხოლოდ გაგონებითა, ვისაც სურს, მართლა შეიტყოს და დაიჯეროს — რამდენი შეგირდი სწავლობს ქართულ ეკლესიურ გალობას, რა უსწავლებიათ მათთვის, ახლა რას ასწავლიან და რა ნაირ მშვენიერათ ასწავლიან, — მოვიდეს იმ აღნიშნულს საათზედ სიონის კათედრის სობოროს გალავანში, სადაც ჩვენი ოსტატები, გურული მგლობლები, ასწავლიან შეგირდებს გალობას, და იქ თავიანთ თვალთ ნახონ ყოველივე და თავიანთ ყურით გაიგონონ, თუ ვითარითა სახითა და რა ზომით უსწავლიათ ახალ მოსწავლეთ გალობა.

5) შეგირდებმა გამოცდით, პრაქტიკით რომ ისწავლონ გალობა, ახლა ხანდისხან, საგანგებოთ სიონში ქართული წირვა არის, და გურული მგლობლები მთელ გუნდს ანუ ხორა შეგირდებს ერთათ აგალობებენ სიონში და მშვენიერად გალობენ. მს ხორით გალობა სასიამოვნო მოსასმენია, და ვისაც სურდეს, ოდეს სობოროში ქართულად იგალობონ, მოვიდნ და მოისმინონ ქართული ხორის გალობა სულის და გულის დასატკობელად.

6) ნოტებზედ გადამღებელია ქართული გალობისა მიხილ მაჭავარიანი, სემინარიელი, რომელიც ქართველების სასულიერო სემინარიაში და სას. სასწავლებელში ასწავლის საეკლესიო სლავიანურს ანუ რუსულს გალობასა. ამ მაჭავარიანს ამას წინეთ, არხიმანდრიტის მაკარის დროს, გარდაეღო ნოტზედ წმიდა იოანე ოქროპირის წირვა მხოლოდ არა სიარულით. ამ ნოტზედ, როგორც სჩანს, ხელი არ მოუწერა ბ-ნმა სავანელმა, მუხიკის და ნოტის მცოდნემა, და აი მიზეზი რა არის:

მართულ გალობასა აქვს სამი ხმა: პირველი, მეორე და მესამე. ამ ხმებში, როგორც მაჭავარიანი, ნოტის გადამღები, და ეგრეთვე რუსი, რეიდენტი ექსარხის მგლობლების ხორისა, მყოფი დიაკნად და აწ მღვდელი მასილი აუშვევი ამბობს, პირველი ხმა კარგათ მიადგა ნოტის კილოსა და ორი ხმა კი, მეორე და მესამე, არ უდგება ნოტებსაო; ესე იგი იტალიანურს ანუ რუსულს ნოტებს არ უდგებაო. და თუ რუსულს

ანუ იტალიანურს წესზედ მივაყენოთ ქართული გალობა, მაშინ იტალიანური ან რუსული კილო ექნება ქართულ ეკლესიურ გალობასა და ქართველები არ მიიღებენ, და თუ ისე ქართულ კილოზედ დავტოვოთ, მაშინ მუზიკის და ნოტების მცოდნე პირნი არ იწონებენ ქართულს ნოტებს და ამბობენ, რომ ქართული ნოტები მაჭავარიანის გადაღებული არ გამოდგა. მაჭავარიანი კიდეც ამას დასძინებს და ამბობს, გურული მგალობლები როგორც გალობდნენ, მე ისე გადავიღე ნოტზედო უცვლელათ, და ეს ნოტები თუ არ გამოდგა, ჩემი ბრალი არ არისო; ეს მიაწერეთ მხოლოდ ქართულ ეკლესიურს გალობის ხასიათსა.

ამ შემოხსენებულს მაჭავარიანზედ უნდა ესთქვა, რომ ეს ამორჩეულია თვით არხიმანდრიტი მაკარისგან და გალობის ნოტის გადასაღებათ იგივე არხიმანდრიტი აძლევდა ფულსა, თვეში სამ თუმანსა, და შემდეგში კი, წასრულის სექტემბრის თვიდან, მოისპო ჯამაგირი მაკარი არხიმანდრიტისაგანვე, და აღარც ეძლევა. მხოლოდ მე, როდესაც დამაყენეს გალობის კომიტეტის თავმჯდომელათ, ესე იგი წასრულის 1879 წლის დამლევს, ნოემბერში, მოვიწადინე, რომ ის ამომეგო მაჭავარიანისგან, რაც იმან გადიღო ნოტათ და ქვეყნისთვის გამეცხადებინა ის ნოტები გასაშინჯავათ. მაგრამ მაჭავარიანს ჰქონდა მხოლოდ მცირეოდენი რამე გადაღებული. მე იმას ვაღროვე; აჩქარებით საქმე არ გავეთებულა; იმან გარდიღო ნოტზედ წმინდა ოქროპირისა, წ-და მასილისა და წ-და ბრიგოლის წირვა და როდესაც ესენი გადაათეთრა და მომიტანა სამი თუმანი მივე ამ შრომისათვის. მაგრამ ამ წირვის წესს აკლდა ზოგი გალობა, მაგალითებ: რომელი ხერუფითა. ამისთვის მაჭავარიანს ესთხოვე ამ წირვის გალობის შემსება და როდენიმესი დამატება და კიდეც დავიბრიდი ერთი თუმანი შრომისათვის. იმანაც დაუმატა გალობანი და მოიტანა მეორე რეეული და მასზედ თეთრად ნოტებზე გადაღებული გალობანი. აი რა დაუმატა:

ა) აკურთხებს სული ჩემი უფალსა, ღამისა თვეიდგან.

ბ) ნეტარ არს კაცი.

გ) უფლო, ღაღად-ვჰყაუ, პირველის და მეორეს ხმისა სტიქარონებითა და სამღვთის-მშობლებითა.

დ) ქერაბინთას გალობა.

ე) შენდამი იხარებს მიმადლებულა, და

ვ) მამაო ჩვენო.

ამაგების ფასიც ერთი თუმანი მივეცი და ამითი დათავდა მასთან ყოველივე ანგარიში ნოტების პირობაზედ. მხოლოდ მერე თუ სხვა რამეს გამოსადგებათ გადიღებს მაჭავარიანი, იმას სხვა ნაირათ გაურიგდებოთ.

(დასასრული შემდეგ)

ტაძრის

საკვებზე ხორაგეულებათა, რომელნიც იუდეებან თფილისის ბაზრებში, დუქნებში და დატარებით 15 დღის განმავლობაში, 1 ივლისიდან 15 ივლისამდე.

ბამომცხვარი პური: ხორბლის ფქვილის:

პირველის ხარისხის — 1 გირ. 5 კ.
მეორის „ — 1 გირ. 3 1/2

იმავე ფქვილ. თორნეში ბამომცხვარი:

პირველის ხარისხის — 1 გირ. 5 1/2
მეორის „ — 1 გირ. 4 კ.

ჭვარის-მამის პური:

პირველ ხარის. ლავში 1 გირ. 6 1/2
მეორის „ — 1 გირ. 5 კ.
მესამის „ — 1 გირ. 4 1/2

ძროხის ხორცი:

პირველის ხარისხის — 1 გირ. 9 კ.
მეორის „ — 1 გირ. 7 კ.
სუკი — — — 1 გირ. 15 კ.
სხვრის ხორცი — 1 გირ. 9 კ.

ლორის ხორცი:

პირველი ხარისხის — 1 გირ. 14 კ.
მეორის „ — 1 გირ. 12 კ.

ეს ტაქცია არ შეეხება სოფლის

მწარმოებლებს, რომელთაც თფილისის ბაზრებში და მაღაზიებში მოაქვს ხორაგი გასასყიდლად.

განცხადებანი

ბრიტუროვის წიგნის მალაზიაში (ბალის პირ-და-პირ) და ბ-ნი იოანნი-სიანთან (ოკრუფის სუდის ქვემოთ) ისყიდება წერა-კითხვის საზოგადოების გამოცემა:

წითელი ფანჯი, ფასი 15 კ.
ხატურა — — — 10 კ.

სოფლისათვის მოსახურავეები 4

მან.; დასაკეცი კრესლოები 2 მ. და 50 კაბ. და კრაოტები 8 მანეთიდან;

სკამიანი ჯოხები 4 მან., ლამაკები 14 მან., კრესლოიანი კრაეტები 10 მანეთიდან; ბაკლები 15 კაბ. ექსტრაკ-

ტი-ყავა, კაკაო, თოფები, რევოლვერები, პირის-სახოცები, საწერი მასა-

ლები, კალმები, და სხვ. და სხვ.

ინგლისის მალაზიაში. (10—5)

ინგლისის მალაზიაში

მოსახურაპი 4 მან., ნასოსები 1 მ., დასაკეცი სკამები 2 მ., სკამიანი

ჯოხი 4 მ., კრავატანი კრესლო 10 მ. დაწვებული, ფილტრები 4 მ., ქინძისთავების

შესანსავი 50 კაბ., სრუსტალის ჩაის სტაქები 25 კაბ. და 30 კაბ.; ლუბიშ-

კები და ზასტილა თამაქის მხმარებ-

ლებისათვის 60 კაბ. ინგლისური ვანები და სხვ. (20—11)

Открыта полугодичная подписка на еженедельный журнал

„ЮРИДИЧЕСКОЕ ОБОЗРЕНИЕ“

(издаваемый в гор. Тифлисе) с 1 июля 1881 г. по 1 января 1882 г.

Цѣна на полъ года 6 руб. КРОМѢ ТОГО МОЖНО ПОДПИСАТЬСЯ на 3 мѣс.—3 р. 20 к., на 1 мѣс.—1 р. 20 к.

Подписка принимается съ 1 числа каждаго мѣсяца и не дальѣ конца года.

Разсрочка во взносъ денегъ допускается по соглашенію съ администраціею журнала.

Подписка принимается исключительно въ ад-министраціи журнала, въ гор. Тифлисе, близъ Головинскаго пр., по Безыменному пер., въ домѣ Тамашева.

Издатель А. С. Френкель. Редакторъ А. В. Степановъ

ლონდონის მალაზია

მრეწვის მოედანზე № 2, კომმერციულ ბანკის ქვეშ, დაარსებულია წმინდა ძიხტის და ჩინეთის პირველი მაწვეის ჩაის გასაყიდველად და ასაუკეთესო ინგლისის საქონლებისა, მაგალითად: თოფების, რევოლვერებისა, ბოქლომთა, ტაბაკების (ფონდოსი) კრავატების, დანა-ჩანგლების, საჩაიე, ქიქების, შოკოლადის, კაკაოს, გემრიელი სუკრის ერბო, სასურნებელის, საპონის, ცხვირ-სახოცების, შოთკი წინდების, ჩულქების, კარანდაშების, რკინის კალმების და სხვ...

(100—93)

მიუხედავად იმისა, რომ ზაყი მოიმატა, საქონელი გაიყიდება ისევე იმ ფასად, როგორც წინეთ იყო: კონგა-ჩაი 1 მ. 5 კ. და 1 მ. 10 კ.; სუკეტესო მინიგი 1 მ. 20 კ. და 1 მ. 40 კ.; მშენიერი კაისუ 1 მ. 60 კ. და 1 მ. 80 კ. ძრეულ კარგი ჩაი 2 მ. გივანქა უქალაღლოთ.

ინგლისური რევოლვერები 4 მ.—40 მანეთად და თოფები 20—200 მანეთად. ინგლისის მალაზიაში. სააგენტო ზანსის უნაგრების გასასყიდვად, ჯონსის კლიტებისა, შოგო-ლადასა და ექსტრაქტისა კაკაო ფრანს რომელთაც დაიძახსურეს ზანის მსოფლიო გამოფენაზედ ლქროს მენდალი. გივანქა არამატეული ჩაისა ლამაზი ჩაინიგი 1 მ. 65 კ. და სულ სუკეტესო 2 მ. 30 კ. გაჭრები მოიგებენ, თუ იუდიან ბლამთ ინგლისის მალაზიაში. ძრეული კოსტიუმი 15 მ. სკელების კონტეტები 60 კ. ერთი გივანქა. (100—75)

მოსახურაპი 4 მანეთად, ნასოსები 1 მან., დასაკეცი სკამები 2 მან., სკა-

ქუთაისის სათავად-აზნაურო სკოლის მხრუნველებისაგან

აღექსანდრესად წოდებული სათავად-აზნაურო მოსამზადებლის სკოლის მხრუნველობა, დანიშნული „ქართული შორის წიგნის-სოფლის ბამპრცალეზლის საზოგადოებისაგან“, აცხადებს ქუთაისის თავად-აზნაურობის საცნობლად, რომ წლიური სწავლა ხსენებულს სკოლაში დაიწყება მომავალს პირველს სექტემბერს და ესაუც ამ სკოლაში ყმაწვილის მიბარება სურს, უნდა მიმართოს სკოლის ინსპექტორს ალექსი მესარიონის-მეს ჰიჭინაძეს, მცხოვრებს ქუთაისში ოპოპირის ქუჩაზედ, თავადის ანტონ ლორთქიფანიძის სახლში, საცა თვით სკოლა არის.

თხოვნა ყმაწვილების სკოლაში მისაღები, და ამასთანავე მეტრიკული ან მღვდლის მოწმობა ყმაწვილების დაბადებასა და მონათლავზედ, უნდა მისცენ სკოლის ინსპექტორს ოცს აგვისტოდან პირველს სექტემბრამდე. ამავე დროს იქნება ყმაწვილების სკოლაში მისაღები ეკზამენებიც.

სკოლის ზარგელს განყოფილებაში მიიღებიან მეშვიდესა, ან მერველს წელში მღვდამი ყმაწვილები, რომელთაც წიგნი ჯერ სრულიად არ უსწავლიათ; მეორე განყოფილებაში მიიღებიან ცხრა წლისაზედ არა უხნესი ბავშვები, რომელთაც უნდა იცოდნენ ქართული წერა-კითხვა და ყოველგვარი ანგარიში ათამდის და მეოთხე განყოფილებაში შეხვალმა ყმაწვილმა, რომელიც თერთმეტის წლის უხნესი არ უნდა იყოს, უნდა იცოდეს ყველაფერი, რასაც გიმნაზიის მოსამზადებლის კლასის უმცროს განყოფილებაში ასწავლიან.

ზარგელს განყოფილებაში არის თავისუფალი ორმოცი ყმაწვილის ადგილი, მეორეში ოთხმოცი ადგილია, რომლითაგან ორმოც-და-თუთხმეტი დატყერილია და ოც-და-სუთი თავისუფალი და მეოთხეში ორმოცის ადგილისაგან თავისუფალია მხოლოდ ორი, — სულ სამოც-და-შვიდი ყმაწვილის ვაჟისაა ადრის.

მესამე განყოფილებაში კი დატყერილებია ყველა ოთხმოცივე ადგილი და ამის გამო ამ განყოფილებაში წრეულს ბავშვების მიღება არ მოხერხდება. ამ სამოც-და-შვიდის თავისუფალის ვაჟანსიდან ქუთაისის მაზრას ეკუთვნის თოთხმეტი, შორაპნისას ცამეტი, სენაკისას თორმეტი, ზუგდიდისას ათი, რაჭისას რვა, ოზურგეთისას შვიდი და ლეჩხუმისას ოთხი. (3—3)